Yhteiskuntapolitiikka/IK

2.5.2025

Eduskunnan valtiovarainvaliokunta
sara.kuitunen@eduskunta.fi

## Lausunto Valtioneuvoston selonteosta julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026–2029

Uudessa julkisen talouden suunnitelmassa hallitus tekee talouspoliittisen täyskäännöksen. Miljardiluokan veronkevennykset ja puolustusmenojen lisäykset kasvattavat julkisen talouden alijäämiä. Uusien päätösten myötä vaalikauden aikaisten päätösten nettovaikutus velkaantumiseen on lähellä nollaa. Uudet päätökset veronkevennyksistä ja puolustusmenojen lisäyksistä siis kumoavat aiempien sopeutuspäätösten vaikutukset valtion velkaantumiseen.

### Velkaantuminen jatkuu vauhdikkaana

Uusien päätösten myötä julkinen velkaantuminen jatkuu vauhdikkaana myös tämän vaalikauden jälkeen. Valtiovarainministeriön ennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä on koko ennustejakson yli 3 %/BKT ja velkasuhde kasvaa joka vuosi.

Hallitusohjelmassa astetuttu tavoite korkeintaan 1 %/BKT julkisen talouden alijäämästä ja velkasuhteen vakauttamisesta eivät toteudu. Hallitus väittää pitävänsä kiinni tavoitteestaan vakauttaa velkasuhde, mutta tarkastelu on nyt rajattu vain vuoteen 2027 ja vakauttamiseen pyritään myös kirjanpitokikkailulla, jossa valtion omaisuutta myydään, jotta vaalivuoden velanotto olisi keinotekoisesti pienempää. Tästä huolimatta VM:n ennustaa velkasuhteen kasvavan hieman myös vuonna 2027.

Taloussuhdanteen vaikutuksista puhdistettu julkisen talouden rakenteellinen jäämä oli VM:n joulukuun ennusteessa vaalikauden lopussa ja sen jälkeen noin -2 %/BKT, mutta kehysriihipäätökset huomioivassa huhtikuun ennusteessa jäämä vuodelle 2029 peräti -3,3 %/BKT. Alijäämän syventyminen 1,3 %/BKT tarkoittaa noin neljää miljardia euroa.

Velkaantumisen kasvun taustalla on ennen kaikkea veronkevennykset ja puolustusmenojen lisäykset.

### Veronkevennykset painottuvat suurituloisiin

Hallitus päätti miljardiluokan veronkevennyksistä. Veronkevennyksistä noin miljardi kohdistuu yritysten yhteisöveroon ja noin miljardi työnverotukseen. Palkkaverotuksen osalta suurin vaikutus tulee suurituloisimmille, joiden marginaaliveron keventämiseen hallitus suuntaan yli puolen miljardin euron veronkevennyksen.

Veronkevennyksiä rahoitetaan osin korvaavilla veronkorotuksilla, kuten työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennyskelpoisuuden poistolla, valmisteverotuksen korotuksilla, työsuhdepolkupyörien verovapauden

poistolla, työhuonevähennyksen poistolla sekä osinkoverotuksen veropohjan tiivistämisellä. Kompensoivien toimien takia monessa tapauksessa pieni- ja keskituloisten verotus voi kokonaisuutena jopa kiristyä.

Esimerkiksi 3000 euron kuukausipalkalla veronkevennys on noin 30 euroa kuussa. Ay-jäsenmaksun vähennyksen poisto kiristää verotusta noin 10 euroa kuussa, polkupyöräedun poisto noin 40 euroa kuussa ja työhuonevähennyksen poisto noin 30 euroa kuussa. Riippuu yksilön tilanteesta, keveneekö vai kiristyykö verotus nettona.

Sen sijaan suurituloisimpien kohdalla vaikutus on selvä. Esimerkiksi 200 000 euron vuosituloilla verotus kevenee yli 9 000 eurolla vuodessa.

## Veronkevennysten dynaamisissa vaikutuksissa on katteetonta optimismia

Valtiovarainministeriö arvioi veronkevennysten dynaamisten vaikutusten osin rahoittavan veronkevennykset. Näihin epäsuoriin vaikutuksiin liittyy huomattavaa epävarmuutta. Valtiovarainministeriö itsekin myöntää taustamuistioissa, että heidän käyttämät oletukset kasvuvaikutuksista ovat tutkimuskirjallisuuden ylälaidasta.

On epätyypillistä, että valtiovarainministeriö arvioi vaikutukset näin suuriksi. Varovaisuusperiaate perustelisi maltillisempia oletuksia.

Ennen vaaleja virkamiespuheenvuorossaan VM korosti, että pitäisi välttää kasvutoimia, jotka heikentävät julkista taloutta, ja sikäli kun niitä tehdään, ne pitäisi rahoittaa nopeammin vaikuttavilla sopeutustoimilla. Tämä linja on selvästi muuttunut, kun VM nyt perustelee veronkorotuksien maksavan itsensä takaisin.

## Veronkevennyksillä luotu kasvu ei maksa velkaa

On myös huomioarvoista, että vaikka veronkevennysten optimistiset kasvuvaikutukset toteutuisivat, niin se ei ole sellaista talouskasvua, joka auttaisi vahvistamaan julkista taloutta ja rahoittamaan hyvinvointivaltiota. Jos veronkevennysten rahoitus perustuu optimistisiin kasvuoletuksiin, niin sen kasvun hedelmät on ikään kuin jo etukäteen korvamerkitty veronkevennyksen rahoittamiseen.

Jos oletukset toteutuvat ja oletettu kasvu tulee, niin kasvu rahoittaa veronkevennykset, mutta julkinen talous ei nettona vahvistu. Jos oletukset pettävät, niin julkinen talous heikkenee. Hieman kärjistäen kyseessä on uhkapeli, jossa veronkevennyksen saaja voittaa joka tapauksessa, mutta julkinen talous pääsee hyvällä tuurilla vain omilleen ja huonossa tapauksessa velkaantuminen kiihtyy.

Yhteiskuntapolitiikka 2.5.2025

Valtion eläkerahaston ylimääräiset tuloutukset peittelevät velkaantumista

Veronkevennysten oletetut positiiviset vaikutukset tulevat vasta pitkällä aikavälillä, joten on selvää, että ne kasvattavat alijäämiä ja velkaantumista lähivuosina. Jotta hallitus voisi sanoa pitävänsä kiinni tavoitteesta vakauttaa velkasuhde, veronkevennyksiä rahoitetaan vuonna 2027 ns. siltarahoituksella, eli ylimääräisellä tuloutuksella Valtion eläkerahastosta. Kyseessä on noin miljardin euron ylimääräinen nosto. Tämän lisäksi hallitus budjetoi kasvattavansa vuotuista tuloutusta Valtion eläkerahastosta.

Tällainen siltarahoitus edustaa julkiselle taloudelle kallista ja talouspolitiikan läpinäkyvyyden kannalta haitallista kirjanpitokikkailua. Eläkerahastojen realisointi tulee pitkällä aikavälillä velanottoa kalliimmaksi, koska Valtion eläkerahaston tuotot ovat isompia kuin valtion velan korot. Siltarahoituksen tavoite on piilotella veronkevennysten vaikutusta alijäämiin. Sen nimenomainen tavoite on siis vähentää talouspolitiikan läpinäkyvyyttä. Tällainen kikkailu edustaa äärimmäisen huonoa poliittista kulttuuria.

Kehysjärjestelmässä on veronkevennysten mentävä aukko

Massiiviset veronkevennykset ja toisaalta hallituskauden jälkeen toteutuvat menolisäykset osoittavat jälleen kehysjärjestelmän puutteellisuuden. Kehykset koskevat vain menoja, joten ne eivät rajoita julkista taloutta heikentäviä veronkevennyksiä. Nyt toteutettavat miljardiluokan veronkevennykset heikentävät julkista taloutta. Vastaavia menolisäyksiä ei kehysjärjestelmän puitteissa voisi tehdä. Menokehyksissä oleva verotukien ja -kevennysten mentävä aukko vääristää talouspoliittista päätöksentekoa ja johtaa julkisen talouden heikkenemiseen.

Teknistä kehystä käytetään poliittisen vastuun välttämiseen

Toinen kehysjärjestelmään liittyvä kiinnostava ilmiö on tekniseen kehykseen laitettavat menot. Viime vaalikaudella päätettiin miljardiluokan lisäyksistä tutkimus- ja kehitystukiin. Ne toteutuivat vasta seuraavalla vaalikaudella, joten menokehys ei rajoittanut näitä. Nyt tämä hallitus on päättämässä seuraavan vaalikauden puolesta miljardiluokan lisäyksistä puolustusmenoihin.

Tällä hetkellä on epäselvää, kuka kantaa poliittisen vastuun teknisen kehyksen kautta menevien menojen rahoittamisesta. Tämä hallitus on aiemmissa laskelmissaan sivuuttanut teknisestä kehyksestä tulleet TKI-menot. Jos se sivuuttaa myös tekniseen kehykseen menevät puolustusmenot, niin teknisestä kehyksestä muodostuu taikalaatikko,

jonka kautta kiertävistä menoista ei tarvitse kantaa poliittista vastuuta missään vaiheessa.

Puolustus- ja tki-menojen tarpeesta vallitsee laaja poliittinen yhteisymmärrys, mutta näiden toteuttaminen sitovien menokehysten ulkopuolella vähentää kehysten merkitystä menokurin näkökulmasta.

Teknisen kehysten käyttäminen yhteisesti tärkeäksi koettujen menojen rahoittamiseksi voi johtaa myös siihen, että tarpeelliset menot lykkääntyvät turhaan.

## Sosiaaliturvaleikkaukset jatkuvat taustalla

Julkisen talouden suunnitelman yhteydessä sovitut uudet menoleikkaukset kohdistuvat esimerkiksi julkiseen hallintoon, kuntien valtionosuuksiin, kehitysyhteistyöhön ja korkeakoulujen perusrahoitukseen.

Vaikka uusia sosiaaliturvaan tai sote-palveluihin kohdistuvia säästöpäätöksiä ei tehty, niin aiempien säästöpäätösten toimeenpano on yhä kesken. Esimerkiksi sosiaaliturvaindeksit ovat yhä jäädytettynä.

Uusien veronkevennysten myötä on siis tilanne, että suurituloisimpien verotusta kevennetään tuhansilla euroilla vuodessa samaan aikaan, kun kaikkein pienituloisimpien ostovoimaa leikataan indeksijäädytyksillä.

## Hallitus jatkaa koulutusleikkauksia

Yksi osa veronkevennyksien rahoitusta oli korkeakoulujen perusrahoitukseen suuntautuvat leikkaukset. On hyvin kyseenalaista kutsua kasvupaketiksi kokonaisuutta, jossa veronkevennyksiä rahoitetaan koulutusleikkauksilla.

## Julkisen talouden vahvistaminen jatkuu ensi vaalikaudella

Uusien päätösten myötä julkinen talous on jäämässä vaikeaan asentoon seuraavan vaalikauden kannalta. Aiemmin tehtyjen sopeutustoimien myötä kestävyysvaje oli supistunut 1,5 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen, mutta nyt se kasvoi VM:n arvion mukaan 2,5 % prosenttiin. Tämä vastaa noin 7,5 miljardia euroa.

Aiemmin tehtyjen rajujen leikkausten jälkeen hyvinvointivaltion turvaverkot ovat heikentyneet merkittävästi. Hyvinvointivaltion säilyttäminen edellyttäisi ensi vaalikaudella parannuksia sosiaaliturvaan ja peruspalveluihin. Koulutusasteen nostokin edellyttäisi pikemminkin lisäsatsauksia koulutukseen. Myös liikenteen määrärahoissa voi olla nostopainetta, koska hallitus on tehnyt sinne pysyviä leikkauksia, joiden

vaikutuksia se on tilapäisesti paikannut määräaikaisella investointiohjelmalla.

Kokonaisuutena on selvää, että seuraavalla vaalikaudella on tarvetta myös veronkorotuksille. Ilmeisin ratkaisu on osinkoverotuksen korjaaminen esimerkiksi valtiovarainministeriön suosittelemalla tavalla, mutta myös muita vaikeita ratkaisuja tullaan tarvitsemaan.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Ilkka Kaukoranta
pääekonomisti